

המכון הישראלי
לדמוקרטיה

www.idi.org.il

מאי 2026

דעת קהל בחברה הערבית בישראל לאחר שנתיים של מלחמה ועל רקע התגברות האלימות

כיצד משפיעים המציאות הביטחונית המתוחה והמשברים הפנימיים על עמדות הציבור הערבי בישראל ביחס לשאלות של ביטחון אישי, יחסי יהודים-ערבים ורמת האמון וההזדהות עם המדינה?

ד"ר ח'דר סואעד

מבוא

סקר החברה הערבית של המכון הישראלי לדמוקרטיה נערך בדצמבר 2025, בתום תקופה חריגה בעוצמתה ובהשלכותיה המתמשכות על כלל מרחבי החיים בישראל. שנתיים אלו, שהחלו בפרוץ המלחמה ב-7 באוקטובר 2023 והתאפיינו במציאות ביטחונית מתוחה, באי-ודאות ביחס לעתיד ובמשברים חברתיים וכלכליים, יצרו הקשר ייחודי לבחינת עמדות הציבור הערבי בישראל – הקשר שבו שאלות של ביטחון אישי, שייכות, יחסי רוב-מיעוט ואמון במוסדות המדינה נטענו במשמעויות חדשות ולעיתים סותרות, במיוחד כשמדובר בסוגיות זהותיות.

הסקר ביקש לבחון כיצד חוו אזרחיות ואזרחי ישראל הערבים את התקופה הזאת, ומהם עמדותיהם ותפיסותיהם בנוגע לתפקוד הרשויות בזמן חירום, למידת ההגנה שמעניקה המדינה לאזרחיה, ולמקומם במרחב הציבורי והפוליטי. בד בבד, הסקר שם דגש גם על נושאים המלווים את החברה הערבית לאורך זמן, ובראשם סוגיית הפשיעה והאלימות, תחושת הביטחון האישי והכלכלי, רמות האמון במוסדות המדינה ודפוסי השתתפות פוליטית, והוא בוחן כיצד הושפעו עמדות הציבור בתחומים האלה מהמציאות הביטחונית והחברתית בשנתיים האחרונות.

אחד מיעדי המרכזיים של הסקר הוא השוואתו לממצאי סקר דצמבר 2023, שנערך בראשית המלחמה. השוואה זו מאפשרת לעמוד על תהליכים של שינוי והמשכיות, קרי לבחון האם עמדות שנרשמו בשלב מוקדם של המלחמה השתרו והעמיקו, התמתנו, או פינו את מקומן לדפוסים חדשים. בכך, הסקר מספק לא רק תמונת מצב עדכנית, אלא גם תובנות בדבר הדינמיקה החברתית והפוליטית בתוך החברה הערבית בתקופה של משבר מתמשך. הממצאים יוצגו בהקשר חברתי ופוליטי רחב, ומתוך מודעות ליחסי הכוחות, למורכבות, לריבוי הקולות ולמתחים הפנימיים המאפיינים את החברה הערבית בישראל.

מתודולוגיה

הסקר נערך במסגרת תוכנית החברה הערבית במכון הישראלי לדמוקרטיה, בסיוע מתודולוגי של מרכז ויטרבי לחקר דעת קהל ומדיניות במכון. הנתונים נאספו ב-18-11 בדצמבר 2025, והמדגם כלל 500 מרואיינים מהאוכלוסייה הבוגרת באוכלוסייה הערבית (+18), שרואיינו בטלפון בשפה הערבית. טעות הדגימה המרבית למדגם זה היא $\pm 4.38\%$ ברמת ביטחון של 95%. עבודת השדה נעשתה בידי מכון סטאטנט.

אמיר אלשטיין
יו"ר הוועד המנהל

הנשיא העשירי ראובן ריבלין
יו"ר של כבוד
יוחנן פלסטר
נשיא

חברי הוועד המנהל

עו"ד ליאת אהרנסון
פרופ' ורד וניצקי-סרוסי
ד"ר חן ליבנשטיין
מזל מועלם
שגריד לשעבר סלי מרידור
פרופ' פאדיה נאסר אבו-אלהיג'א
עו"ד אבי פישר
ד"ר מיכל צור
יסי קוצ'יק

המועצה הבין-לאומית

פרופ' רונלד דניאלס, יו"ר

השופטת רוזלי טילברמן אבלה, קנדה
אן אפלבאום, ארה"ב
השופטת דורית ביניש, ישראל
השופט סטיבן ביייר, ארה"ב
פרופ' משה הלברטל, ישראל
פרופ' כריסטוף מקשיט, גרמניה
ד"ר שרון נוריאן, ארה"ב
השופט אברהם סופר, ארה"ב
ברט טפנס, ארה"ב
פרופ' גרהרד קספר, ארה"ב
האריט שליפר, ארה"ב

סגני נשיא

פרופ' סווי נבות, מחקר
ד"ר ישי ג'סי (ג'סי) פרס, אסטרטגיה

עמיתים בכירים

פרופ' תמר הרמן
פרופ' נתן זוסמן (אורח)
פרופ' עמית כהן
מר תומר לוטן (אורח)
פרופ' יותם מרגלית
פרופ' דניאל סטטמן
פרופ' בני פורת
פרופ' קרנית פלוג
פרופ' מרדכי קרמיצר
פרופ' גדעון רוט
ד"ר תהילה שורץ אלטשולר
פרופ' יובל שני

מייסדים

ד"ר אריק ברמון
בוגר מרבוט (1929-2024)
מזכיר המדינה ג'ורג' שולץ (1920-2021)

א. תפקוד הרשויות

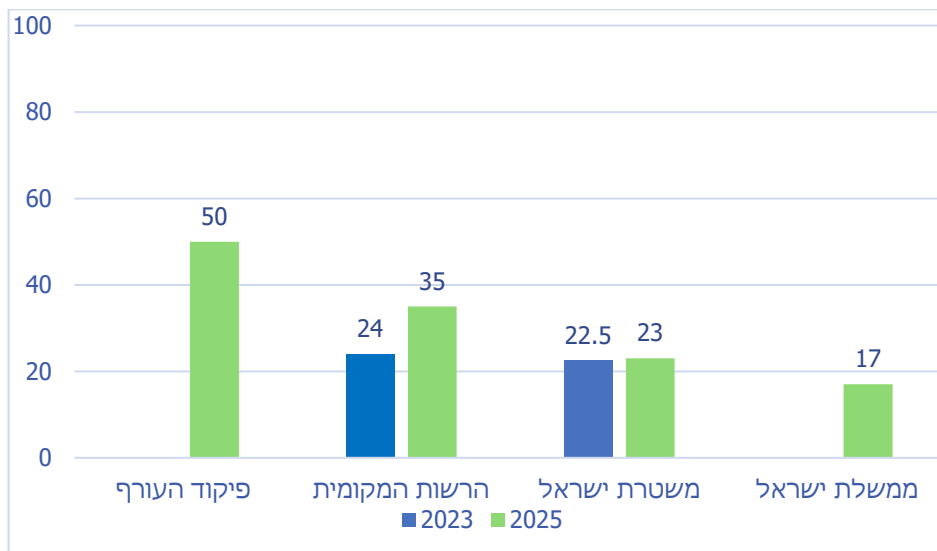
תרשים 1 מציג את הערכת תפקודם של מוסדות השלטון המרכזיים והמקומיים בקרב הציבור הערבי, מתוך השוואה בין השנים 2023 ו-2025. הממצאים מצביעים על פערים ניכרים בין המוסדות, וכן על מגמות שינוי לאורך הזמן.

בראש סולם ההערכה ניצב פיקוד העורף – מחצית מהמרואיינים העריכו את תפקודו במלחמה הערכה חיובית. לעומת זאת, הממשלה מדורגת בתחתית הדירוג – 17% בלבד העריכו את תפקודה "טוב" או "מצוין". נתון זה משקף רמה נמוכה מאוד של שביעות רצון, ומעיד על משבר לגיטימציה חריף כלפי הדרג הפוליטי-מדיני.

ההערכה הנמוכה שהציבור הערבי רוחש למשטרת ישראל מבטאת מידת אמון מועטה. כמו כן, לא נמצא שינוי בין 2023 ל-2025, ורמת ההערכה החיובית למשטרה נותרה 22.5%. רמת הערכה נמוכה זו מעידה שהציבור הערבי אינו מזהה שינוי ממשי בתפקוד המשטרה, למרות ריבוי הצהרות, תוכניות ומבצעי אכיפה.

בהערכה לתפקוד הרשויות המקומיות נרשמה מגמה מעניינת של שיפור. ההערכה החיובית עלתה מ-24% בשנת 2023 ל-35% בשנת 2025. אף שעדיין מדובר ברמה נמוכה, העלייה מעידה על התחזקות מסוימת של שביעות רצון מהתפקוד של השלטון המקומי, אולי משום שבצל המלחמה הייתה הרשות המקומית קשובה לצרכים המיידיים של התושבים יותר מגופים אחרים והפגינה נוכחות בשטח גם בתנאים של מחסור במשאבים.

תרשים 1. שיעורי ההערכה החיובית של תפקוד גורמים ומוסדות במהלך המלחמה (ציון "מצוין" ו"טוב", ב-%).

ב. תחושת נוחות במרחב הציבורי

תרשים 2 מציג את תחושותיהם של האזרחים הערבים ביחס לעשיית פעולות יומיות ואחרות, הכרוכות בדרך כלל במפגש עם אזרחים יהודים במרחב הציבורי, מתוך השוואה בין 2023 ל-2025.

אחד הממצאים הבולטים ביותר בסקר נוגע לתחושת הנוחות לדבר בערבית בקרבת ישראלים יהודים. אף שהנכונות לכך נותרת יחסית גבוהה, היא ירדה קמעא מ-51% בשנת 2023 ל-47% בשנת 2025. המשמעות היא שכמחצית מהציבור חוששים להשתמש בשפת האם שלהם, המשמשת סמן זהות מובהק, אך הפכה לתחושתם לגורם טעון, המחייב זהירות ואף חשש.

אשר למרחבים משותפים, 41% מהאזרחים הערבים חשים בנוח או די בנוח להגיע לעבודה או לסידורים ביישובים יהודיים או מעורבים. רמה דומה של תחושת נוחות נמדדה גם בסקר שנערך ב-2023, 44%. משמע, ההתרחקות מההלם של אירועי 7 באוקטובר לא הביאה לשיפור, אלא לשימור המצב.

לעומת זאת, כאשר המפגש גולש למחוזות טעונים יותר מבחינה פוליטית, ובעיקר להתבטאות ברשתות החברתיות, נרשמת ירידה חדה בנוחות להתבטא בחופשיות. רק 13% בשנת 2025, לעומת 21% בשנת 2023, דיווחו כי הם מרגישים בנוח להתבטא ברשתות החברתיות. ירידה זו מצביעה על הסתגרות גוברת ועל הימנעות ממעורבות במרחב הציבורי המשותף ברשתות החברתיות, הנחשבות למרחב שהסיכון בו גבוה. ממצא זה הוא סימן לצמצום של השיח ושל הפעולה האזרחית הבין-קבוצתית. בהקשר הזה, יש להבהיר כי התפיסה שהרשתות החברתיות הן מרחב "מבוקר" ונתון ל"מעקב" אינה נובעת רק מהפיקוח הממסדי הישיר עליהן (כגון של משטרה או של הפרקליטות), אלא גם ממכלול רחב יותר של מנגנוני מעקב פורמליים ובלתי-פורמליים. אלו כוללים גם הליכים משמעותיים בתוך מוסדות אקדמיים, יוזמות של גופים סטודנטיאליים, ולעיתים אף מעקב הדדי בין משתמשים, המוביל להעברת תכנים לגורמים מוסדיים. מציאות זו מייצרת תחושת חשיפה וסיכון מוגברת, ומעצימה את הנטייה להימנע מהתבטאות חופשית במרחב הדיגיטלי.

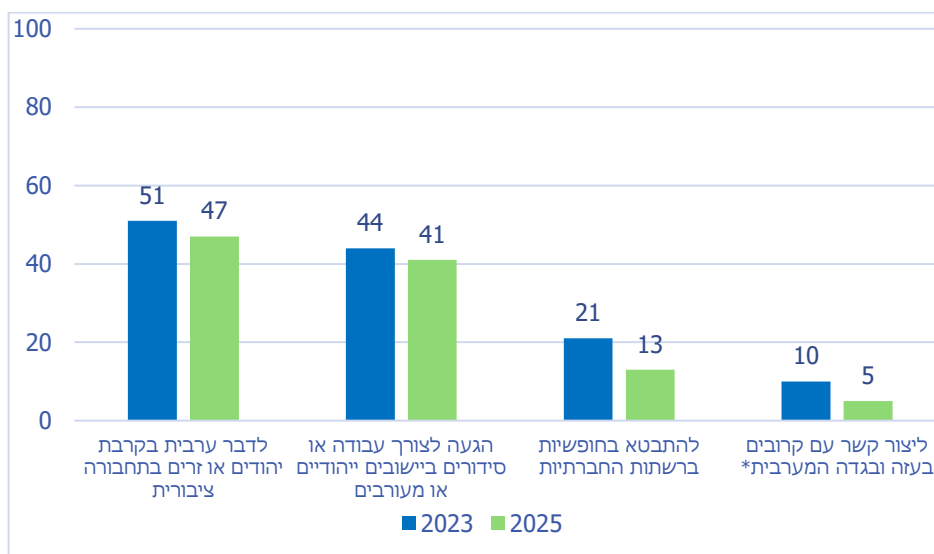
לחלק מהערבים אזרחי ישראל יש קשרים משפחתיים וחברתיים בעזה; חלק רואים בעצמם בני העם הפלסטיני ומזדהים עם תושבי עזה, ולחלקם קרובי משפחה ומכרים ברצועה. ממצאי הסקר הנוכחי מראים שרק 5% (לעומת 10% בסקר שנערך בדצמבר 2023) מרגישים נוח ליצור קשר עם קרוביהם בעזה. יש לציין כי קרוב ל-70% מהנסקרים לא ענו על השאלה הזאת כלל. ייתכן שהימנעות זו נובעת מתחושת חוסר ביטחון וחשש שמא יאונה להם רע אם ידווחו על הקשרים האלה, אך לא מן הנמנע, ואף סביר מאוד, שפירושה שאין להם מכרים בעזה.

המכון הישראלי
לדמוקרטיה

www.idi.org.il

תרשים 2. מרגישים בנוח לפעול במרחבים השונים, 2023, לעומת 2025 (ב-%)

תרשים 3 מציג את אותה השאלה בפילוח לקבוצות דתיות בציבור הערבי – דרוזים, נוצרים ומוסלמים, והוא מגלה פערים ניכרים בין הקבוצות. כך, 65% מהדרוזים מדווחים כי הם מרגישים בנוח או די בנוח להגיע לעבודה ולסידורים ביישובים מעורבים או יהודיים, לעומת 50% מהנוצרים ו-38% בלבד מהמוסלמים. דפוס דומה עולה גם ביחס לתחושת הנוחות לדבר ערבית בקרבת יהודים. שיעור הדרוזים המדווחים כי הם חשים נוח או די בנוח לדבר ערבית בקרבת היהודים עומד על 65%, ואילו בקרב נוצרים ומוסלמים נמדדו רמות נמוכות יותר במובהק, 44% ו-46%, בהתאמה. עבור דרוזים הדיבור בערבית במרחב יהודי נחשב פעולה לגיטימית ובטוחה יחסית, ואילו עבור נוצרים ומוסלמים הוא כרוך במתח, בזהירות ולעיתים אף בהסתרה עצמית.

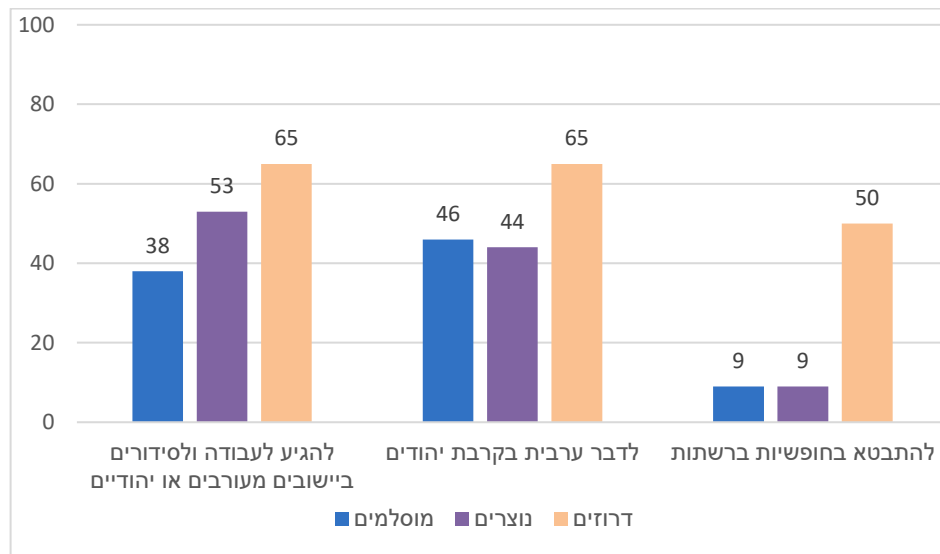
הפערים מתחדדים במיוחד בסוגיית ההתבטאות ברשתות החברתיות. מחצית מהדרוזים (50%) מדווחים כי הם מרגישים בנוח או די בנוח להתבטא בחופשיות ברשתות החברתיות, לעומת פחות מעשירית מהמוסלמים וגם מהנוצרים (9%). יש לציין כי מדובר בהשוואה בין קבוצות בעלות משקל דמוגרפי אחר לגמרי – האוכלוסייה המוסלמית מונה כ-1.5 מיליון נפש, ואילו האוכלוסייה הדרוזית קטנה בהרבה. עם זאת, הפערים אינם רק כמותיים אלא משקפים גם הבדלים מבניים בדפוסי ההשתלבות בחברה הישראלית. להבדיל מהקהילות המוסלמית והנוצרית, הקהילה הדרוזית מאופיינת ברמות גבוהות יותר של השתלבות במוסדות המדינה – לרבות שירות צבאי, ייצוג במגזר הציבורי וקשר מתמשך עם מוקדי כוח ממסדיים, מה שעשוי להשפיע על תחושת הביטחון והלגיטימציה להתבטא במרחבים ציבוריים, כולל ברשתות החברתיות.

המכון הישראלי
לדמוקרטיה

www.idi.org.il

תרשים 3. מרגישים בנוח לבצע פעולות במרחבים השונים, לפי דת (ב-%)

ג. עוצמת הקשרים בין יהודים לבין ערבים

חלק ניכר מהציבור הערבי דיווח כי "לא חלו שינויים בקשרים" שלו עם האוכלוסייה היהודית (57% מן המשיבים בשנת 2025 ו-58% מן המשיבים בשנת 2023). בה בעת, שיעור האזרחים הערבים שדיווחו כי אין להם כלל קשרים עם יהודים עמד על 26% בשנת 2023 ועל 21% בשנת 2025, ובשני הסקרים מדובר על שיעור לא מבוטל של אזרחים המדווחים על ניתוק או ריחוק מקבוצת הרוב בחברה הישראלית ועל היעדר מפגשים במרחבים משותפים, כגון מקומות עבודה או מוסדות חינוך. שיעור המדווחים כי קשריהם עם יהודים נפגעו במהלך המלחמה עלה מ-11.5% ל-19%. בה בעת, שיעור המדווחים על שיפור בקשרים נותר נמוך ודומה. ממצא זה מצביע על כך שצמצום המגע מתרחש בהקשר טעון של חוסר אמון, אי-שוויון מבני ומתחים פוליטיים, ואינו מלווה במנגנונים המאפשרים ויסות, תיווך ובניית אמון.

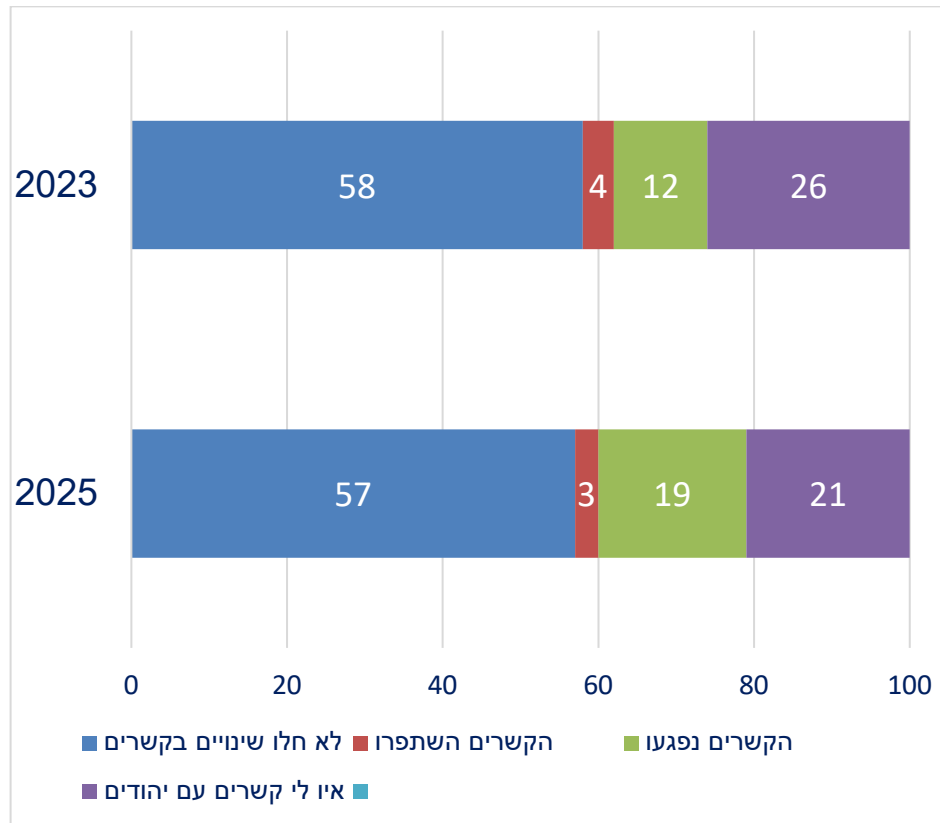
בחינה כוללת של הממצאים מצביעה על השפעה מעטה של המלחמה על היחסים שבין יהודים לערבים. בקרב רוב הציבור הערבי לא חל שינוי ביחסים עם מכרים וחברים יהודים, למרות המלחמה הקשה והמתמשכת, ועל רקע הסולידריות הגבוהה של הערבי בישראל עם תושבי רצועת עזה. רוב הציבור הערבי בישראל מפריד אפוא בין האקט המלחמתי לבין היחסים האזרחיים בתוך ישראל.

המכון הישראלי
לדמוקרטיה

www.idi.org.il

תרשים 4. הערכת היחסים בין הערבים ליהודים בעקבות המלחמה, 2023-2025 (ב-%)

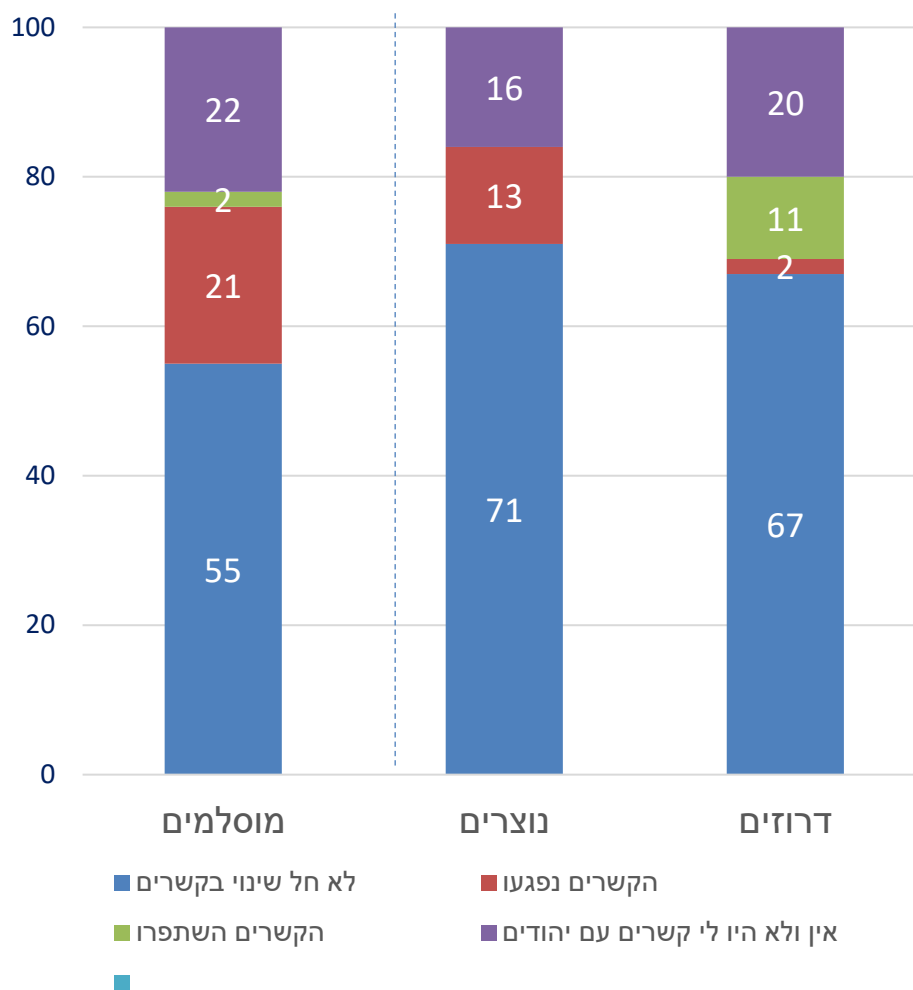
תרשים 5 מציג את הערכת האזרחים הערבים את השפעת המלחמה על קשריהם עם יהודים בפילוח לפי דת. הממצאים מבליטים את עוצמת חוויית השינוי בקרב תתי-הקבוצות בחברה הערבית. הקטגוריה הדומיננטית בכל הקבוצות היא "לא חל שינוי בקשרים", אך שיעוריה משתנים מאוד מקבוצה לקבוצה: 67% מהדרוזים, 71% מהנוצרים ו-55% בלבד מהמוסלמים. גם שיעור המדווחים כי הקשרים נפגעו משקף את הפערים בין הקבוצות: בקרב המוסלמים עומד השיעור על 21%, לעומת 13% בקרב נוצרים ומיעוט זניח של 2% בלבד בקרב הדרוזים. בקרב הדרוזים, 11% דיווחו על שיפור ביחסים, נתון בולט שלא נרשם בשאר הדתות.

הנתונים מלמדים אפוא שמוסלמים מצויים במוקד מוגבר של מתחים בין-קבוצתיים ונחשפים יותר להחרפה של חיכוכים, חשדנות ופגיעה באמון. לעומת זאת, השיעור הנמוך במיוחד בקרב דרוזים מחזק את ההבנה שמיקומם האזרחי והסימבולי הייחודי בתוך הסדר הישראלי מעניק להם חיץ יחסי מפני הידרדרות ביחסים, גם בתקופות של משבר פוליטי וחברתי. עם זאת, יש להדגיש, כאמור, שמדובר בהשוואה בין קבוצות בעלות היקף דמוגרפי שונה במידה ניכרת. האוכלוסייה המוסלמית, הגדולה בהרבה, מאופיינת במנעד חברתי, פוליטי וחווייתי רחב יותר, מה שעשוי להוביל גם לפיזור גדול יותר בדפוסי התשובות.

גם הקטגוריה של שיפור בקשרים מציגה פערים חדים – 11% מהדרוזים מדווחים על שיפור ביחסים, בקרב נוצרים השיעור הוא אפסי, ובקרב מוסלמים – מזערי ביותר (2%). ממצא זה מחזק את הטענה שתהליכי התקרבות ושיפור אינם מתרחשים באותו האופן ובאותה המידה בכל הקבוצות, וכי גם כאשר יש שינוי חיובי, הוא מתרכז בקבוצות הנהנות מיחסי אמון היסטוריים עם מוסדות המדינה ומנגישות גבוהה יותר למרחבים משותפים.

לבסוף, שיעור המדווחים כי אין להם קשרים עם יהודים נותר משמעותי בכל הקבוצות, אך גם כאן בולט הפער: 22% מהמוסלמים (שהם כ-85% מהאזרחים הערבים בישראל) מצהירים על היעדר קשרים. ממצא זה מצביע על כך שלצד חוויית הפגיעה וההרעה, חלק ניכר מהמוסלמים מנותקים מלכתחילה מהציבור היהודי או שיש להם מפגש מינימלי איתו, מה שעלול להגביל את האפשרות לשינוי ולקבע גבולות בין קבוצתיים.

תרשים 5. הערכת השינוי ביחסים בין הערבים ליהודים בעקבות המלחמה, לפי דת, 2025 (ב-%)

ד. תחושת שייכות זהותית

תרשים 6 מציג את תחושות השייכות וההזדהות של האזרחים הערבים בישראל ואת האלמנטים העיקריים בזהותם. לפי הנתונים, כשליש (34%) מהמשיבים מרגישים שייכות גם למדינת ישראל וגם לעם הפלסטיני.

במקום השני נמצאת קטגוריית השייכות "בעיקר למדינת ישראל" – 28%. נתון זה אינו מעיד בהכרח על היעדר זהות פלסטינית, אלא על הדגשה של הזיקה האזרחית-מדינתית על כל המשתמע מכך: חיי היום-יום, מוסדות המדינה, שפה אזרחית, מרחבי תעסוקה ושירותים, וייתכן שגם על פחד מלהזדהות כפלסטינים, במיוחד על רקע האווירה הכללית במדינה.

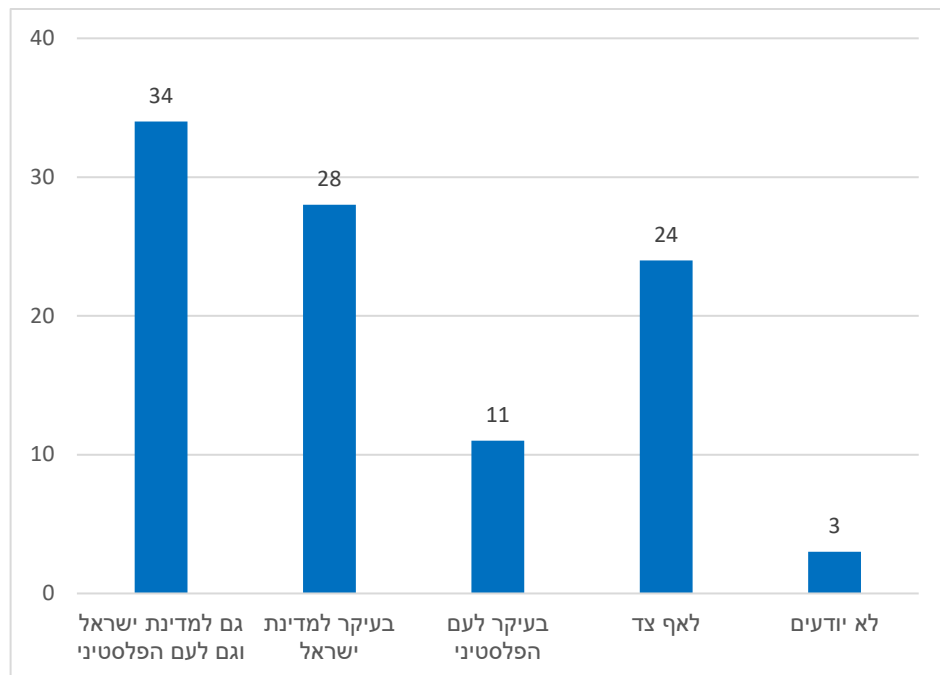

המכון הישראלי
לדמוקרטיה

www.idi.org.il

לעומת זאת, שיעור קטן יותר (11%) מדווח על שייכות "בעיקר לעם הפלסטיני". קטגוריה זו מייצגת מוקד שייכות לאומי מובהק יותר, העשוי לשקף דגש חזק על היסטוריה קולקטיבית, זיכרון, סולידריות לאומית ותחושת השתייכות שאינה תלויה בהכרח באזרחות הפורמלית. כרבע מהמשיבים בחרו בעמדה ניטרלית לכאורה – שייכות לאף אחד מהצדדים. בחירה בקטגוריה זו יכולה לנבוע מכמה סיבות: מחשש או מאי-רצון של המשיבים להצהיר על זהות מסוימת, על הזדהות עם הפן הזהותי הדתי בעיקר, על הזדהות עם הלאומיות הכלל-ערבית (פאן-ערביות) יותר מאשר עם הלאומיות האתנית-פלסטינית, וכן היעדר כל תחושת שייכות לצד כלשהו. ניתן לשער שהבוחרים באי-השייכות לאף לא צד עשו זאת מכל המניעים האלה, איש איש ומניעיו.

תרשים 6: תחושת השייכות העיקרית בקרב האוכלוסייה הערבית בישראל, 2025 (ב-%)

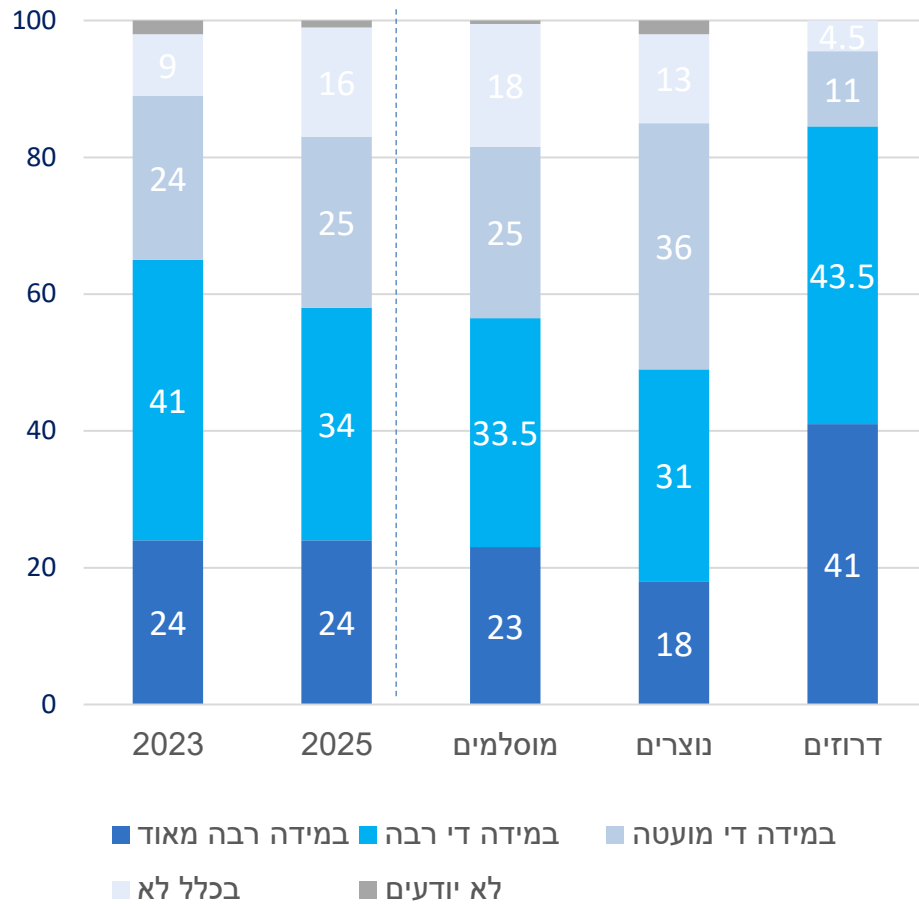
תרשים 7 מציג את תחושת השייכות למדינת ישראל ובעיותיה לפי דת. רוב המשיבים לסקר 2025 (58%) אמרו שהם חשים במידה די רבה (34%) ובמידה רבה מאוד חלק מהמדינה ובעיותיה (24%), שיעורים דומים לממצאי סקר 2023. כרבע מהנשאלים בשני הסקרים אמרו שתחושה זו נמוכה, ורק מיעוט אמרו שהם לא חשים כלל חלק מהמדינה ובעיותיה. פילוח התוצאות לפי דת הראה כי בקרב מוסלמים ודרוזים (שהם כ-90% מהציבור הערבי בישראל) הרוב חשים חלק מהמדינה (55.5% מהמוסלמים, 84.5% מהדרוזים), ואילו בקרב הנוצרים שיעור החשים חלק מהמדינה ובעיותיה הוא כמחצית מהמשיבים.

המכון הישראלי
לדמוקרטיה

www.idi.org.il

תרשים 7. תחושת השייכות למדינת ישראל ובעיותיה, 2023–2025, לפי דת (ב-
(%)

ה. אמון במוסדות

תרשים 9 מצביע על פערים ברמות האמון שמביע הציבור הערבי כלפי מוסדות המדינה למיניהם. לפי הנתונים, מערכות הליבה הציבוריות – מערכת החינוך (46%), מערכת המשפט (43%) והרשויות המקומיות (40%), נהנות מרמות אמון בינוניות, ואילו מוסדות השלטון וגורמי אכיפת החוק זוכים לאמון נמוך בהרבה: משטרת ישראל (21%) וממשלת ישראל (16%). פער זה משקף הבחנה ברורה בין מוסדות הנחשבים קרובים לחיי היום-יום, רציפים ומתפקדים לאורך זמן, לבין מוסדות פוליטיים יותר המקדמים מדיניות שנחשבת עוינת לחברה הערבית.

למרות הכשלים המוכרים של מערכת החינוך בישראל, אמון הציבור הערבי בה נותר גבוה יחסית, ואף גבוה יותר מהאמון ברבים ממוסדות השלטון האחרים. ממצא זה אינו מקרי, והוא עשוי להעיד שמערכת החינוך נתפסת כאחד המוסדות הבודדים שעדיין ממלאים תפקיד שנחשב יציב ונגיש בחיי היום-יום של הפרט בחברה הערבית.

אולם, דווקא על רקע זה מתחדדת תמונה רחבה יותר של משבר אמון. הפער בין האמון היחסי במערכת החינוך לבין רמות האמון הנמוכות במוסדות אחרים – מפלגות, שלטון מקומי, משטרה, תקשורת וממשלה – מצביע על כך שהחברה הערבית בישראל חווה תודעת משבר עמוקה ורב-מערכתית. תחושות של חוסר

המכון הישראלי
לדמוקרטיה

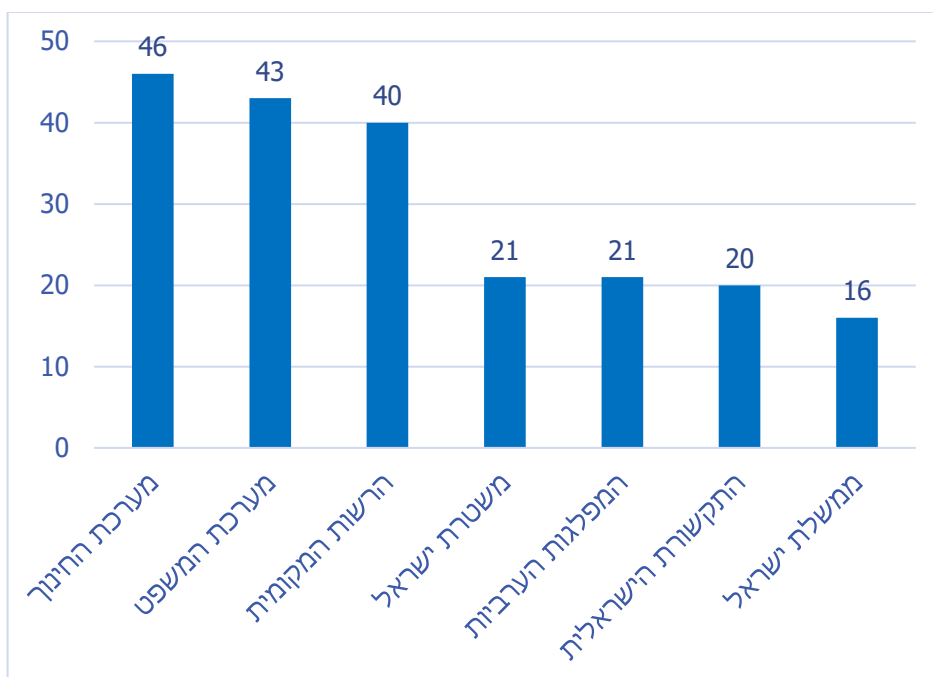
www.idi.org.il

אונים, דעיכה והתפוררות אינן מוגבלות למוסד אחד, אלא משקפות תפיסה רחבה של כשל מערכתי.

תהליכים אלו מתקשרים גם לשינויים עמוקים יותר שעוברת החברה הערבית בשנים האחרונות. לצד התרחבות הזדמנויות מסוימות, ניכרת שחיקה בסולידריות החברתית, היחלשות ערכי הערבות ההדדית, ועלייה במגמות של אינדיבידואליזם ותחרות. מגמות אלו תורמות להעמקת תחושת הפירוק החברתי, ומשתקפות גם בירידה באמון במוסדות, לרבות המפלגות, כפי שעולה מהנתונים (21% בלבד נותנים אמון ברמה גבוהה או גבוהה מאוד). במובן זה, האמון היחסי במערכת החינוך אינו סותר את תודעת המשבר, אלא מדגיש אותה: הוא מעיד שהאמון הציבורי מתרכז במוסדות מעטים בלבד, ואילו המערכת הרחבה נתפסת נחשבת כושלת או בלתי מתפקדת.

כך, הנתונים על אמון במוסדות אינם רק מדד למידת שביעות רצון תפקודית, אלא חלון להבנת משבר עמוק יותר. התוצאה היא תחושת תקיעות, ייאוש ואי-אמון, המופנית כלפי השלטון, מוסדותיו ומנהיגיו. בסופו של דבר, שירות ציבורי איכותי ויחס חיובי הבא לידי ביטוי ברמת אמון גבוהה ובשביעות רצון והערכת תפקוד הוא פונקציה ישירה של דמוקרטיה מתפקדת. הנתונים מלמדים כי הציבור חש בנסיגה הדמוקרטית בישראל ומבטא אותה.

תרשים 8. רמת אמון גבוהה וגבוהה מאוד במוסדות השלטוניים והציבוריים, 2025 (ב-%)

תרשים 9 מציג הבדלים מובהקים ברמת האמון במוסדות בין שלוש שכבות גיל שהשתתפו בסקר: צעירים בני 18-34, גילי הביניים 35-54 והדור הוותיק – בני 55 ומעלה. הממצאים ממחישים כי האמון במוסדות אינו רק פונקציה של השתייכות קבוצתית או עמדות פוליטיות, אלא גם של ניסיון חיים, ושל מפגש מצטבר עם המדינה ומוסדותיה. בקרב בני 55 ומעלה נרשמות רמות האמון הגבוהות ביותר כמעט בכל המוסדות המרכזיים: 55% מביעים אמון במערכת החינוך, 47% במערכת המשפט, 47% ברשויות המקומיות ו-28% בתקשורת הישראלית. דפוס זה

המכון הישראלי
לדמוקרטיה

www.idi.org.il

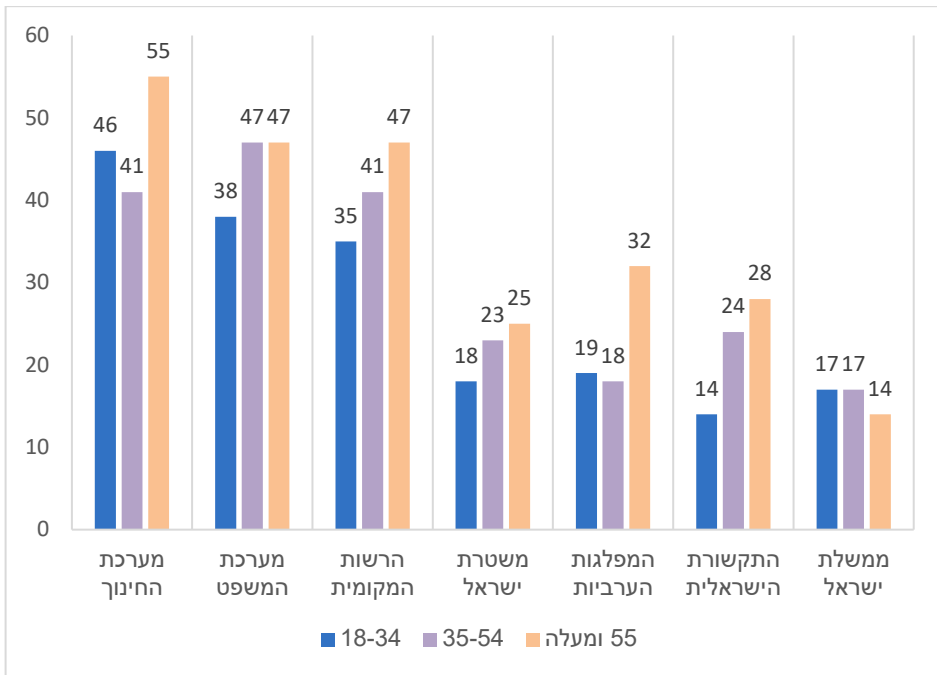
מצביע על דור שעבר תהליך הסתגלות למערכת הציבורית, ושבעיניו המוסדות הם יציבים ובעלי תפקיד פונקציונלי חשוב בחיים האזרחיים.

לעומת זאת, בקרב קבוצת הגיל האמצעית, בני 35-54, התמונה מורכבת יותר. מחד גיסא, היא מבטאת רמות אמון גבוהות יחסית במערכת המשפט (47%) וברשויות המקומיות (41%), ואף אמון גבוה יותר משל צעירים בתקשורת הישראלית (24%) ובמשטרת ישראל (23%). מאידך גיסא, האמון במערכת החינוך נמוך יותר בהשוואה לבני 55 ומעלה (41%), והאמון בממשלה נותר נמוך יחסית (17%).

הקבוצה הצעירה, בני 18-34, מתאפיינת ברמות האמון הנמוכות ביותר ברוב המוסדות. מלבד מערכת החינוך, ששיעור נותני האמון בה זהה למדגם הכללי, שיעורי נותני האמון בשאר המוסדות נמוך לעומת כלל המדגם, ובעיקר בהשוואה לקבוצת הגיל של בני 55 ומעלה (מלבד ביחס לממשלה).

לסיכום, ככל שהגיל עולה, כך עולה האמון במוסדות הליבה של המדינה, ובעיקר במערכת החינוך, במערכת המשפט וברשויות המקומיות. לעומת זאת, האמון בממשלה ובתקשורת נותר נמוך בכל שכבות הגיל, ובמיוחד בקרב צעירים. ממצאים אלו מצביעים על פער בין-דורי מובהק: בעוד הדור המבוגר רואה במוסדות עוגן יציב, בעיני הדור הצעיר הם מרוחקים ובלתי קשובים. פער זה אינו רק פוליטי אלא גם דמוקרטי, שכן הוא משקף ניכור גובר של צעירים מהמרחב המוסדי, ניכור הנובע גם מהיעדר ייצוג מספק, לצד נטייה לעמדות פוליטיות רדיקליות יותר.

תרשים 9. רמת אמון גבוהה וגבוהה מאוד במוסדות השלטוניים והציבוריים, לפי קבוצת גיל, 2025 (ב-%)

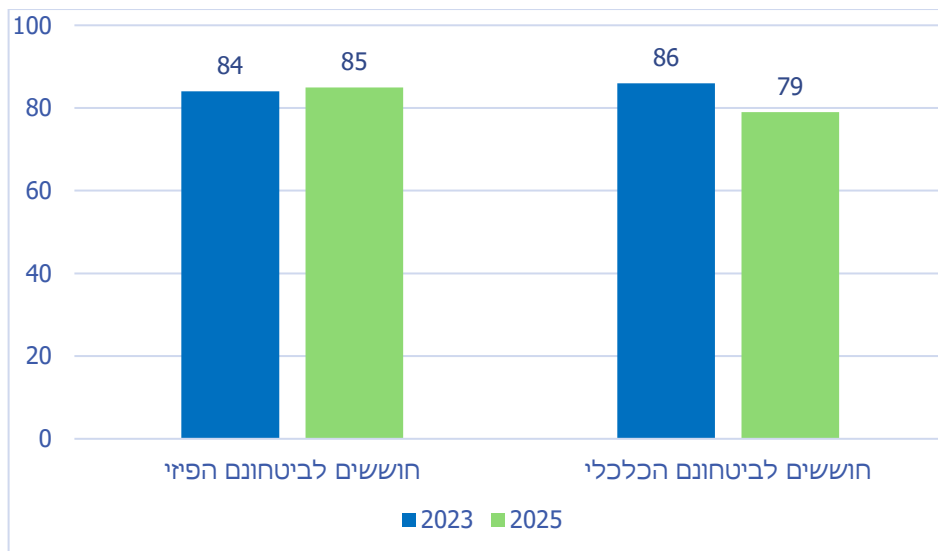
המכון הישראלי
לדמוקרטיה

www.idi.org.il

1. ביטחון אישי פיזי וכלכלי

לנוכח המלחמה ולצד התגברות הפשיעה והאלימות, הפכה סוגיית הביטחון האישי לסוגיית ליבה בחברה הערבית בשנתיים האחרונות. אשר לרכיבי האיומים – כמו בממצאי סקר 2023, רוב גדול מהציבור הערבי חושש הן לביטחון הפיזי, הן לביטחון הכלכלי. כפי שניתן לראות בתרשים 10, הפערים בין שיעור החוששים לביטחונם הפיזי בסוף 2023 (84%) לבין שיעורם בסוף 2025 (85%) – מזערניים, ככל הנראה בעקבות האבדות בחיי אדם והנזקים לרכוש בישראל בכלל, וביישובים ערביים בפרט, **במלחמה** (הראשונה) עם איראן. גם החשש לפגיעה בביטחון הכלכלי ב-2023 היה גבוה (86%) ונותר גבוה גם ב-2025 (79%), אם כי ניכרת ירידה קלה. את הירידה הזאת אפשר להסביר בהתפוגגות אי-הוודאות שאפפה את מכלול מרכיבי החיים בישראל בתחילת המלחמה. הסברים נוספים לשיעורים הגבוהים של החשש לביטחון הפיזי ולביטחון הכלכלי אפשר למצוא גם בממצאים נוספים של הסקר, וראו להלן.

תרשים 10: שיעור החוששים במידה רבה או במידה מסוימת לעתיד הביטחון הפיזי ולעתיד הביטחון הכלכלי שלהם או של בני משפחתם 2023, 2025 (ב-%)

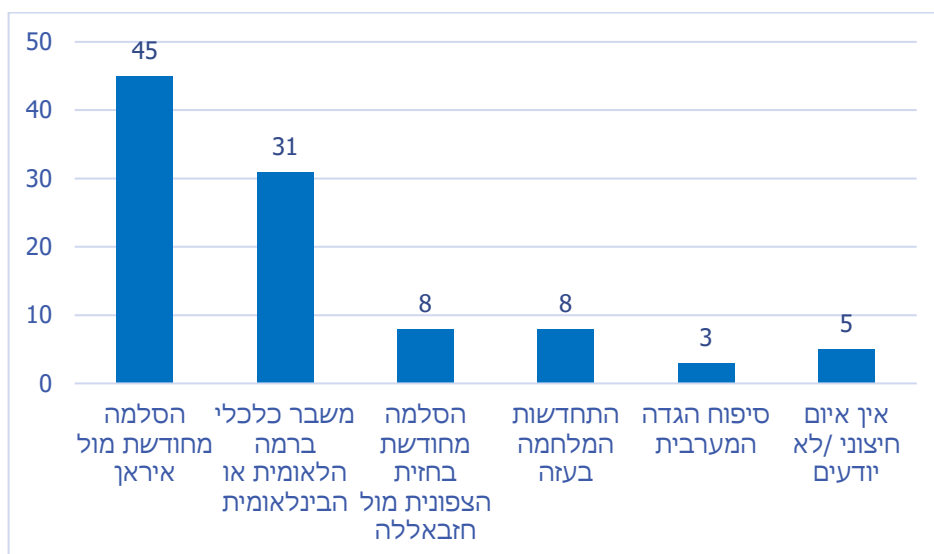
הסקר בחן את מקורות האיומים והבחין בין איומים חיצוניים לבין איומים פנימיים. בהקשר של האיומים החיצוניים נמצא כי החשש הגדול הוא מהסלמה מחודשת של העימות עם איראן (45%), ואחריו החשש ממשבר כלכלי לאומי או בינלאומי (31%) (תרשים 11).

המכון הישראלי
לדמוקרטיה

www.idi.org.il

תרשים 11. מהו האיום החיצוני המשמעותי ביותר מבחינתך? (ב-%)

החשש הבולט מהסלמה מחודשת של העימות עם איראן דורג ראשון בין האיומים הפוטנציאליים מתקשר למצב העגום של המיגון בחברה הערבית. בשאלות שבחנו את סוגיית המיגון הצהירו 35% מהנשאלים שהם גרים בבית ללא מרחב מוגן דירתי (ממ"ד) וללא מקלט קרוב. 18% אמרו שהם גרים בקרבת מקלט. בביתם של פחות ממחצית הנשאלים, 47%, יש ממ"ד.

לנוכח העובדה שזמני ההתראה בחלק ניכר מהיישובים הערביים הם בין חצי דקה לדקה אחת; מרבית הבתים בהם הם צמודי קרקע מפוזרים ולא רבי-קומות חדשים שיש בהם מקלטים לכלל הדיירים, והמקלטים ביישובים הערביים הם לרוב מקלטים ציבוריים, שחלקם נמצאים בתוך בתי ספר שפתחו את שעריהם לתושבים, במיוחד בעת המלחמה הראשונה מול איראן, עצם קיומם של מקלטים ציבוריים אינו מבטיח נגישות אפקטיבית אליהם בזמן חירום, ומשמעות הדבר היא שפחות ממחצית הציבור מוגן בעת אירוע ביטחוני הכולל ירי רקטי. חיזוק לכך ניתן למצוא בהסכמה רחבה מאוד בקרב הציבור, בשיעור של 93%, להעברת תקציבים מתחומים אחרים עבור החברה הערבית לשם שיפור המיגון ביישובים הערביים.

ממצא בולט הוא השיעור הנמוך של החוששים מהסלמה מחודשת בחזית הצפונית מול חבאללה (8%). הקבוצות שנתנו לאיום זה משקל גדול יותר משאר הקבוצות באוכלוסיית המדגם הן בעלי השכלה אקדמית (11%) ובעלי הכנסה מעל ההכנסה החציונית (12%).

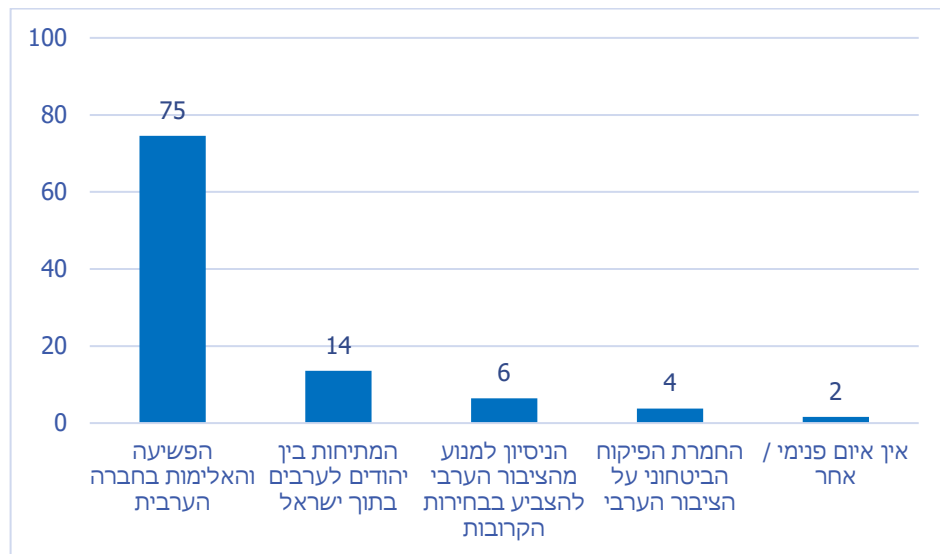
מעבר לחשש מהתחדשות המלחמה, השיעור הגבוה של החשש לביטחון האישי הפיזי מתקשר גם לתופעת התגברות תופעות הפשיעה והאלימות בחברה הערבית, שגבו את חייהם של כ-750 אנשים בשלוש השנים האחרונות (בין ינואר 2023 לינואר 2026). בשאלות שבחנו את ממדי האיומים הפנימיים עלה כי האיום המשמעותי ביותר בעיני מרבית הנשאלים הוא תופעת הפשיעה והאלימות בחברה הערבית (75%), בפער ניכר משאר התחומים, כפי שאפשר לראות בתרשים 12.

המכון הישראלי
לדמוקרטיה

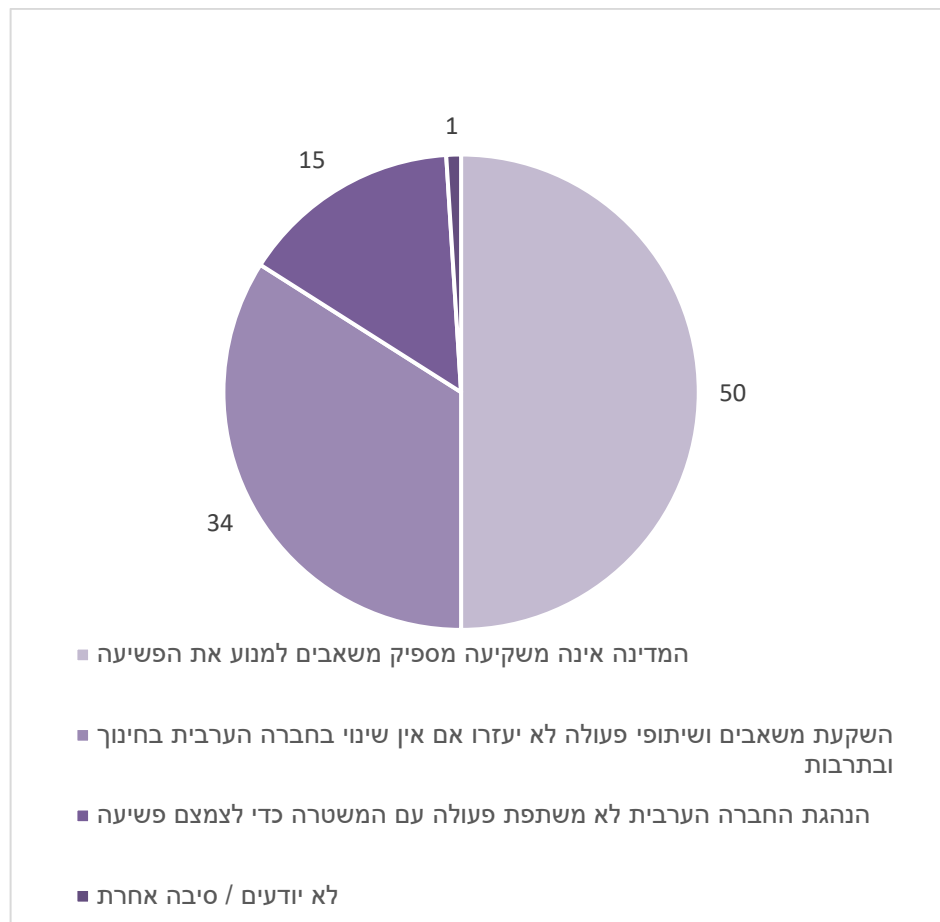
www.idi.org.il

תרשים 12. מהו האיום הפנימי המשמעותי ביותר מבחינתך? (ב-%)

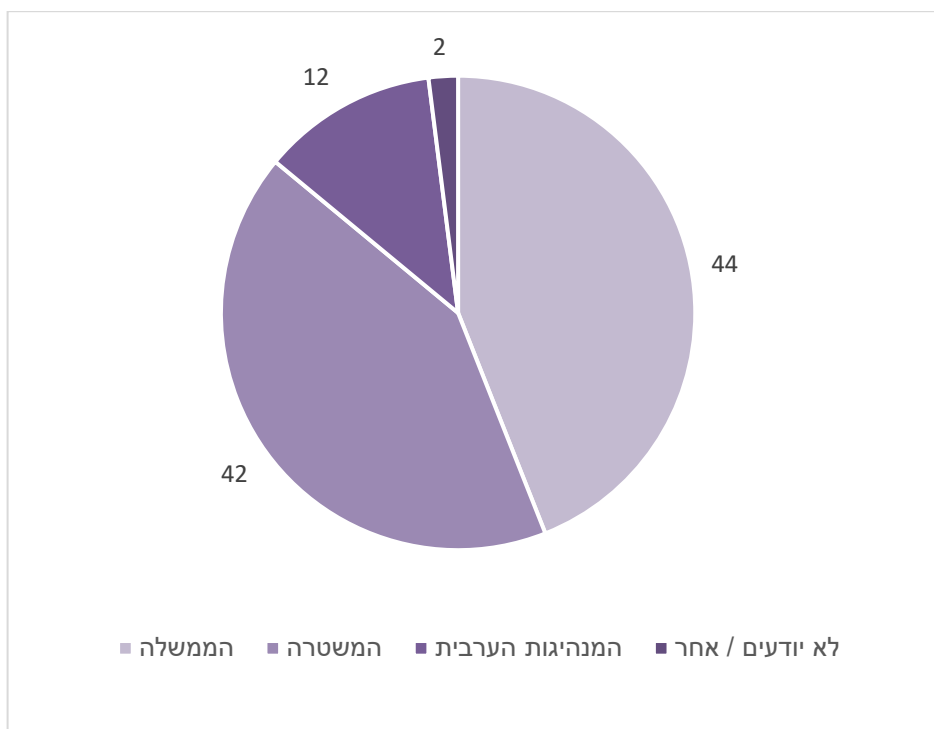
מהשאלות שבחנו את ההסברים להתגברות האלימות (תרשים 13), עולה כי כמחצית מהנשאלים סבורים שההסבר העיקרי הוא השקעות בלתי מספיקות של המדינה (50%), ואילו כשליש מהנשאלים מצביעים על אתגר חינוכי ותרבותי בחברה הערבית ורואים בשינוי פנימי מפתח להתמודדות עם תופעת הפשיעה (34%).

תרשים 13. ההסבר העיקרי להתגברות הפשיעה בחברה הערבית בישראל (ב-%)

כפי שניתן לראות בתרשים 14, את עיקר האחריות למאבק בפשיעה הטילו הנשאלים על המוסדות השלטון: הממשלה באופן כללי (44%) והמשטרה – הזרוע המבצעת האחראית לאכיפת הסדר והביטחון במרחב הציבורי (42%). התבוננות רחבה יותר וחיבור שתי הקטגוריות מראה כי רוב גדול (86%) סבורים שהאחריות היא מדינתית בעיקר, של הממשלה ושל המשטרה. שיעור נמוך בלבד (12%) סבורים שהאחריות נופלת בעיקר על המנהיגות הערבית, הארצית והמקומית. ייתכן שנתונים אלו קשורים להיותן של הממשלה והמשטרה בעלות המונופול על שימוש בכוח וכפיית הסדר הציבורי, אך גם לאמון הירוד של הציבור הערבי בהנהגה שלו, בעיקר במפלגות הערביות (כפי שמראה תרשים 9 לעיל).

תרשים 14. מיהו הגורם האחראי העיקרי שעליו מוטלת האחריות למאבק בפשיעה בחברה הערבית? (%)

בהיבט של הביטחון הכלכלי, כאמור, רוב גדול חששו ב־2023 וגם ב־2025 לביטחונם ולעתידם הכלכלי (86% ו־79% בהתאם). הסקר בדק את שינוי במצב הכלכלי בשנתיים האחרונות. 47% מהאוכלוסייה הכללית אמרו שלא חל שינוי במצבם הכלכלי, שיעור דומה מאוד העידו על הרעה במצבם הכלכלי (44%), ורק 8% העידו על שיפור במצב הכלכלי. בקרב בעלי הכנסה מתחת לממוצע, 38.5% אמרו שלא חל שינוי במצבם הכלכלי, ואילו 59% אמרו שמצבם הורע. בקרב כמחצית מבעלי הכנסה ממוצעת לא חל שינוי בהכנסות, ואילו בקרב 46% חלה הרעה בהכנסה. מגמות דומות נרשמו גם בקרב בעלי הכנסה גבוהה מהממוצע: כמחצית מהם הכנסתם לא נפגעה (50.5%), ואילו כשליש מהם (33.5%) – נפגעה הכנסתם בשנתיים האחרונות.

ז. מבט צופה פני עתיד

הסקר בחן את מידת האופטימיות והפסימיות של הציבור הערבי בישראל ביחס לכמה סוגיות יסוד, שיש להן השפעה ישירה על עתידו האזרחי, החברתי והפוליטי. ממצאי הסקר מצביעים על דפוס כולל של פסימיות נרחבת, בעיקר ביחס למערכות

הפוליטיות, הכלכליות והחברתיות של המדינה, לצד שונות בין התחומים, כפי שמוצג בתרשים 15.

הרמה הגבוהה ביותר של פסימיות נרשמה ביחס למצב הפוליטי במדינה. כ-72% מהנשאלים הביעו פסימיות ביחס להתפתחויות הפוליטיות. ממצא זה משתלב עם ממצאים נוספים בסקר בדבר רמות אמון נמוכות במוסדות המדינה ותחושת חוסר יציבות פוליטית מתמשכת.

גם ביחס למצב הכלכלי הלאומי נרשמה פסימיות נרחבת. כ-65% מהנשאלים הביעו פסימיות בדבר עתיד הכלכלה בישראל. ממצא זה עולה בקנה אחד עם רמות החשש הגבוהות לביטחון הכלכלי שזוהו בחלקים קודמים של הסקר.

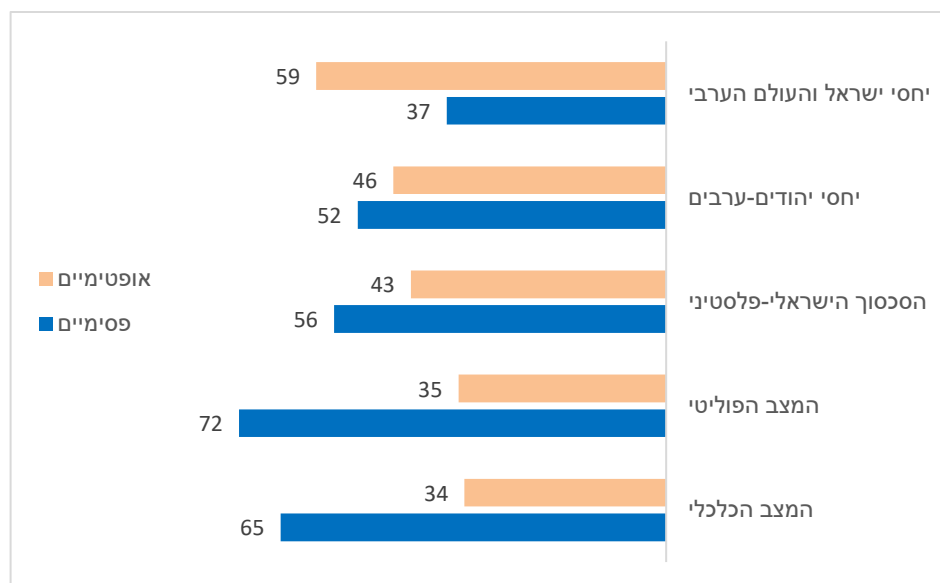
ביחס ליחסים בין יהודים לערבים במדינה ניכרת נטייה לפסימיות, אם כי מתונה יותר. כ-52% מהנשאלים הביעו פסימיות בנוגע לעתיד היחסים בין הקבוצות. נתון זה עשוי לשקף שחיקה מתמשכת במרקם היחסים ובתחושת השותפות האזרחית, על רקע ההתפתחויות הביטחוניות והפוליטיות בשנים האחרונות.

פסימיות דומה, ואף גבוהה מעט יותר, נרשמה ביחס לעתיד הסכסוך הישראלי-פלסטיני ולהיתכנותו של פתרון דיפלומטי. כ-56% מהנשאלים הביעו פסימיות בעניין אפשרות ההתקדמות לעבר הסדר מדיני, על רקע היעדר אופק מדיני ברור והעמקת הקיטוב הפוליטי והביטחוני.

לעומת התחומים האלה, בולטת התמונה השונה ביחס לעתיד יחסי ישראל והעולם הערבי. בהקשר הזה, ובמיוחד ביחס להרחבת הסכמי אברהם. בעניין זה נרשמה רמת אופטימיות גבוהה יחסית: כ-59% מהנשאלים הביעו אופטימיות ביחס להתפתחות היחסים האלה, ואילו 37% בלבד הביעו פסימיות. ממצא זה מצביע על התפיסה שהזירה האזורית היא מרחב דינמי ופרגמטי יותר, ולכן בעל פוטנציאל להשפעות אזרחיות וכלכליות חיוביות.

במבט כולל, ממצאי תרשים 15 מציינים תמונה של ציבור המאופיין בפסימיות עמוקה ביחס למבני הליבה הפנימיים של המדינה, לצד נכונות לזהות מוקדי תקווה מוגבלים בזירה האזורית והבינלאומית.

תרשים 15. אופטימיים ופסימיים בנוגע לסוגיות יסוד (%)

ח. לקראת הבחירות לכנסת ה-26

הסקר בחן את עמדות הציבור הערבי בישראל לקראת הבחירות לכנסת ה-26 בדגש על דפוסי כוונת הצבעה, מידת ההתניה של ההשתתפות האלקטורלית במבנה המערכת המפלגתית הערבית, והיקף ההימנעות מהצבעה. ממצאי הסקר מצביעים על פיצול בעמדות הציבור, לצד רמות גבוהות של הסתייגות, התניה והימנעות, כפי שמוצג בתרשים 16.

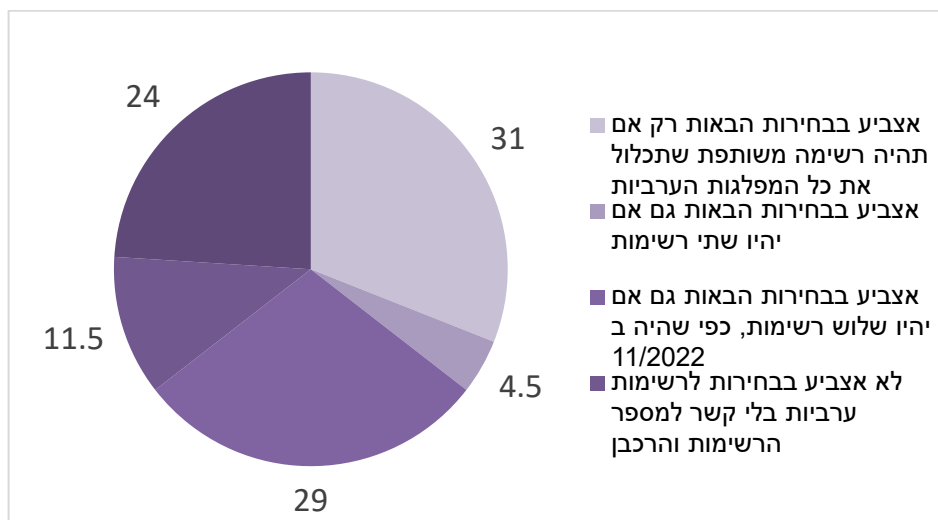
כשליש מהנשאלים (31%) ציינו כי הצבעתם מותנית בהקמת הרשימה המשותפת, על ארבעת מרכיביה, וכי בהיעדר איחוד כזה לא ישתתפו בהצבעה לרשימות הערביות. ממצא זה מעיד על המשקל הניכר שחלק מהציבור מייחס לאחדות פוליטית רחבה, ושהוא רואה בה תנאי לגיטימיות ולכדאיות של ההשתתפות האלקטורלית.

קבוצה גדולה נוספת הביעה נכונות להצביע גם במצב של פיצול חלקי במערכת המפלגתית הערבית. 29% מהנשאלים ציינו כי יצביעו גם אם יתמודדו שלוש רשימות ערביות, ו-4.5% ציינו כי יצביעו גם אם יתמודדו שתי רשימות בלבד. יחד מדובר בשליש מהנשאלים שהביעו נכונות להשתתפות אלקטורלית גם בהיעדר איחוד מלא.

לעומת זאת, 11.5% מהנשאלים הצהירו כי אינם מתכוונים להצביע לרשימות ערביות כלל, ללא קשר למבנה המערכת המפלגתית. נוסף על כך, שיעור ניכר של 24% ציינו כי אינם מתכוונים להשתתף בהצבעה כלל. שיעורי הימנעות אלו משקפים, ככל הנראה, שילוב של אכזבה מההנהגה הפוליטית הערבית, שחיקה באמון ביכולת ההשפעה של ההצבעה, ותחושת ניכור כלפי המערכת הפוליטית בכללותה.

במבט כולל, ממצאי תרשים 16 מציינים תמונה של ציבור מפוצל ביחס להשתתפות בבחירות לכנסת ה-26 – חלק ניכר מהציבור מתנה את הצבעתו באחדות פוליטית רחבה, חלק אחר מביע נכונות להצבעה גם בתנאים של פיצול, ומיעוט לא מבוטל מביע נטייה להימנעות מהצבעה או להתרחקות מהרשימות הערביות. דפוסי אלו מדגישים את האתגרים העומדים בפני המערכת הפוליטית הערבית בבואה לגייס השתתפות אלקטורלית רחבה בבחירות הקרובות.

תרשים 16. עמדות וכוונות הצבעה של החברה הערבית לקראת הבחירות לכנסת ה-26 (ב-%)

סקר 2025 מציג תמונת מצב כוללת של החברה הערבית בישראל לאחר שנתיים של מלחמה, מתיחות ביטחונית ומשבר חברתי וכלכלי. מהממצאים עולה כי ברוב התחומים לא חל שינוי מהותי לעומת שנת 2023, וכי עמדות הציבור ממשיכות להתעצב סביב אותם מוקדי דאגה: ביטחון אישי, אמון במוסדות, תפקוד המרחב הציבורי, שאלות שייכות וציפיות לעתיד.

במישור הביטחון, הממצא העיקרי הוא שתחושת האיום נותרה גבוהה מאוד: 85% חוששים לביטחונם הפיזי ו-79% לביטחונם הכלכלי. האיום הפנימי העיקרי הוא הפשיעה והאלימות בחברה הערבית (75%), ובתחום המיגון – 35% מדווחים כי הם גרים בבית בלי ממ"ד או בלי מקלט קרוב.

במישור המוסדי בולט פער בין מוסדות מקומיים ומקצועיים לבין הדרג הפוליטי: 46% נותנים אמון במערכת החינוך, 43% במערכת המשפט ו-40% ברשויות המקומיות, לעומת 21% במשטרה ו-16% בממשלה. הרשויות המקומיות הן גם הגוף היחיד שבו נרשם שיפור בהערכת התפקוד, מ-24% ב-2023 ל-35% ב-2025.

במרחב הציבורי, התמונה המרכזית היא של זהירות מתמשכת: 41% מרגישים בנוח להגיע לעבודה או לסידורים ביישובים יהודיים או מעורבים, 47% מרגישים בנוח לדבר ערבית ליד יהודים, ורק 13% מרגישים בנוח להתבטא בחופשיות ברשתות החברתיות. גם ביחסים עם ישראלים יהודים – 57% אומרים שלא חל שינוי, אך 19% מדווחים על פגיעה בקשרים.

במישור הזהות והעמידה בולט שילוב של שייכות מורכבת ופסימיות: 34% חשים שייכות גם למדינת ישראל וגם לעם הפלסטיני, ו-58% רואים עצמם חלק מהמדינה ובעיותיה. לצד זאת, 72% פסימיים בנוגע למצב הפוליטי ו-65% בנוגע למצב הכלכלי.

בתמונה הכוללת, הסקר מדגיש ארבע מגמות עיקריות: רמת איום גבוהה, אמון נמוך בדרג הממשלתי, זהירות גוברת במרחב הציבורי ושייכות אזרחית-לאומית מורכבת. לצד מגמות אלו, בולטת גם המשכיות בין 2023 ל-2025, בשינוי מוגבל ברוב המדדים ושיפור נקודתי בעיקר בהערכת הרשויות המקומיות.